

စိုလှူလှည့်ကညီထူလံးတၢ်ဒုတၢ်န့

တၢ်ဂ့ၢ်ဖျဉ်တီၢ်

Regnskogfondet
RAINFOREST FOUNDATION NORWAY

KESAN

စွီးလူသီကညီထူလံတၢ်ဒုတၢ်အူ

ဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤအီၤလၢ

ကညီပိခိၣ်ယၢၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်မပုၤဘျးစဲကရၢဒီးလူသီပိဒုကညီထူလံပုၤတတၢ

ကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ

တၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤအဆၢကတီၢ်
လါဒံၣ်စဲဘၣ် ၂၀၁၈ နံၣ်

တၢ်ဂီၤ - စီၤမီၢ် ဒီး ခုစံၢ်

တၢ်ဆဲးကျိးဒီးလံာ်ဖၢးနီၣ်ဂံၢ်

KESAN

P.O. Box 204, Prasing Post Office
Muang, Chiang Mai, Thailand 50205

Email: info@kesan.asia

Website: www.kesan.asia

Facebook: Karen Environmental and Social Action Network (KESAN)

လံာ်စဲကျိးတၢ် - WANIDA PRESS, ဝုၢ်ကံာ်မဲ, ကီၢ်ကူၣ်တဲၣ်

စဲကျိးအခိၣ်ထံးကတၢ်တဘျီ - ၂,၅၀၀ ဘုၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၢ်တဖၣ်

ကဘျဲးပု

တၢ်ကတိၤစံးဘျဲး.....	၂
စ့ၢ်လူၤသီတၢ်ဒုတၢ်အူအဂ့ၢ်ထံးဖုၣ်ကိၣ်.....	၃
ကျိၣ်.....	၄
စ့ၢ်စံးဒီးမိဖိ.....	၇
ကွဲ.....	၈
တူ.....	၁၀
တယံ.....	၁၁
ပိကူ.....	၁၅
ကျိၣ်.....	၁၇
မိ.....	၂၀
ဒါ.....	၂၁
ပိပိပု.....	၂၂
ဝီၢ်သြဲတဖၣ်.....	၂၃

တၢ်ကတိၤစံးဘျဲး

ပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်တံၢ်မၤန့ၤ, တၢ်ကွၢ်တလီၤ, တၢ်အိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလီၤ ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်မၤစိးလၢကျဲအကလုာ်ကလုာ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးလၢအဝဲသ့ၣ်လုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒီးအရူၢ်အသဲးသ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤထူလံၤဖိခွဲးယၢ်လၢလုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်မ့ၢ်ကွဲးပၢ်လီၤဒီးပၢ်ပနီၣ်အိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢအလံာ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤလၢပုၤထူလံၤဖိခွဲးယၢ် (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples) အပူၤဘၣ်ဆၢၣ်, တၢ်ဆိၣ်သနံး, တၢ်မၤတံာ်တၢ်ဒီးတၢ်တၢ်လၢအကမၤဆဲးလီၤစ့ၢ်လီၤဒီးမၤလီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်အဝဲသ့ၣ်အလုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲလၢကျဲအါဘိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်မၤမူမၤဂဲၤထီၣ်ဒီးစိာ်ကဖိထီၣ်က့ၤကညီထူလံၤအတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအဂီၢ်, “စ့ၢ်လူၤသီကညီထူလံၤတၢ်ဒုတၢ်အူ” လံာ်စိာ်စုဖိတဘျီအံၤဘၣ်တၢ်ကတိၤစံးဒီးကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးလံာ်စိာ်စုဖိတဘျီအံၤကကဲထီၣ်အဂီၢ်ပသးအိၣ်စံးဘျဲးဘၣ်က့ၤတံညၢ်ကံၢ်ထူလၢအတီခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးဟံးစုနဲၣ်ကျဲစၢ်တၢ်, ကညီထူလံၤကိဖိမုၣ်ခွါ, ကိသရၣ်သရၣ်မုၣ်ယုာ်ဒီးကိကမံးတံာ်လၢသန့ဆဲးလၢကိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်သုၣ်ဆူၣ်သးဂဲၤ ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အသိန့ၣ်လီၤ. ပနာ်သပျၢ်ကတၢ်လၢ “စ့ၢ်လူၤသီကညီထူလံၤတၢ်ဒုတၢ်အူ” လံာ်စိာ်စုဖိတဘျီအံၤ ကဟ့ၣ်အါထီၣ်ပုၤဖးတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်ဆိကမး, တၢ်သးဂဲၤဒွဲဒီးတၢ်သုၣ်ဆူၣ်သးဂဲၤအါထီၣ်လၢ တၢ်ဟံးယၢ်ပၤယၢ်က့ၤပဝဲကညီထူလံၤအလုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ လၢပစိဆၢကတီၢ်ခဲအံၤယုာ်ဒီးဖိစိလံၤစိလၢအကဟဲဆူညါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စွဲလူသီတာဒုတာအူအဂ္ဂါထံးဖုဂ်ကိဂ်

လူသီပုထုလံးဖိအမူးအရံးအမ္မာ တာဖျီအမူး၊ တာသံအမူး၊ တာထိဂ်ဟံဂ်သီအမူး၊ တာကံးစုက္ခကလအမူး၊ နံဂ်ထိဂ်သီအမူး သုဂ်တဖုဂ်အံး အါတက္ခာသုဝဲတာဒုတာအူအမ္မာ ကျိဂ်၊ ကွဲ၊ စိုဂ်၊ မိဒီးပိကူး၊ တနာက္ခာကျိ၊ တယံ၊ ဒီးတုသုဂ်တဖုဂ်န့ဂ်လီ၊ မ့မ့တာဂဲက လံဂ်ဟူးဝးတခီ ညီနာသုဝဲအမ္မာ (တာစံဂ်ကျိဒီးတာအူမိ) သုဂ်တဖုဂ်န့ဂ်လီ၊ တာဒုတာအူအပီး အလီသုဂ်တဖုဂ်အံး စိပုကွံာ် ဖဲမူးရါအိဂ်ထိဂ်တာချီလံာ် အဝဲသုဂ်သုဒီးဆိးကါဝဲဒုဂ်လါတာ လီဂ်ကိးတီးဒီးန့ဂ်လီ၊ မ့မဆါတနံ့ညါအံး တာဂုထီဂ်ပသီထီဂ်လါကျဲအကပကပအပိတာ သုဂ်တဖုဂ်အံး ဆိးလီဇုလီကွဲဒုဂ်လါ တာလီဂ်ကိးတီးဒီးတကးဘဂ် တာလီတနီနီ အစာ လီတုဂ်ကွံာ်ဝဲဒုဂ်လံန့ဂ် ပထံဂ်ဘဂ်စုာ်ကိးအီန့ဂ်လီ၊ မ့မ့ပုလါအအိဂ်တွာ်ဒုလါ (မိလုပာ်လါ) ကိး ပုသုခိဂ်ဖိသုဂ်တဖုဂ်န့ဂ် အါတက္ခာဖဲအဝဲသုဂ်မာ်အတုမူးအတုရါတခါခါန့ဂ် ဆိးကါသု ဒဲဒုဒီး သဝီလါအတုပီးတာလီတအိဂ်လါ ဖဲပစံးတာအသိး ကျိဂ်၊ စိုဂ်၊ မိ သုဂ်တဖုဂ်အံး အတုမ့တအိဂ် တမာဘဂ်ဒီး ဆိတသုဘဂ်န့ဂ် သဝီလါအတုအိဂ်တွာ်ဒုသုဂ်တဖုဂ် တိစာမစာ လိာ်အသးဒီး ဟ့ဂ်ခိဟ့ဂ်နီလိာ်အသးအတုပီးတာလီတဖုဂ်အံး ဒဲသိးအမူးအရံးသုတဟးဂီတ ဂုအဂီဒီး အမူးကကထိဂ်ဝဲဂုဂုအဂီန့ဂ်လီ၊ လါအဝဲသုဂ်အတုဟ့ဂ်ခိဟ့ဂ်နီလိာ်အတုပီး တာလီဒဲအံးအသိးန့ဂ် တမ့လါအဝဲကဘဂ်ဒီးလဲဝဲဒိဂ်ဒိဂ်မ့မ့ဘဂ်၊ မ့မ့တခီ ပာ်ဖျါထိဂ်ဝဲအ တာဆိဂ်ထွဲမစာတခါအံး ဒီးမ့ဝဲတာဟံဖျိဂ်မသကိးတာအကျဲတဘီန့ဂ်လီ။

ကျိန်

တၢ်သူဆိးကါကျိန်

တၢ်လၢကျိန်န့ၣ် ပှၤသ့ၣ်က့သးပှၤစံးဝဲလၢ ကျိန်ဂီၢ်ဘုန့ၣ် မ့ၢ်ကျိန်လၢအခုၣ်ကတၢၢ်တကလုာ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲပှၤကမၤဝဲမူးတဘျီလၢလၢ, မူးတခါခါအပူၤ နထူးထီၣ်သူကျိန်သ့ဝဲဒၣ်ကိးဘျီဖဲးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် နမ့ၢ်သူဘၣ်ကျိန်လၢအခုၣ်ဖဲအမ့ၢ်ဂီၢ်ဘုန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအကြးဒိၣ်ကတၢၢ်န့ၣ်လီၤ. ကျိန်ဂီၢ်ဘုမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်ဖူးန့ၣ် ကျိန်အဂုၤအဂၤနသ့အီၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ကျိန်ကိးဒုဖဲး ဝဲနကသ့အီၤတဘျီလၢလၢ နကဘၣ်ရဲၤခုၣ်ရဲၤဘးအီၤ လၢသံးမံးဒီးသံးမိန့ၣ်လီၤ. မူးလၢတၢ်ထူးထီၣ်သူအီၤဖဲအမ့ၢ် တၢ်သံအမူးန့ၣ် တလိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်ရဲၤခုၣ်ရဲၤဘးအီၤလၢသံးမံးသံးမိဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၤကျိန်

ကျိန်တဖုလၢလၢ နမ့ၢ်တၢ်ခိၣ်သံးမံးဒီး နကဘၣ်လူလီၤဆိသံးမံးဒီး နမ့ၢ်တၢ်ခိၣ်သံးမိဒီး နကဘၣ်လူလီၤဆိသံးမိန့ၣ်လီၤ. ဒီးကျိန်တနီၤနီၤ ဝဲတၢ်ကရဲၤလီၤအီၤအခါ ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်အဆၣ်လၢဆိညၣ်အိၣ်ဝဲဒီး တနီၤဒုးအိၣ်ဝဲထဲမ့ၢ်လီၤလီၤဒီး တနီၤနီၤဒုးအိၣ်ဝဲထဲသံးမံးသံးမိဇိသ့ဝဲဒၣ်

န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ဖဲနကရဲၤလီၤကျိၣ်တဘျီလၢ်လၢ် တၢ်ကဘၣ်ဆိးကါဝဲသံးကိးဘျီဒဲးန့ၣ်လီၤ. နမ့ၢ်တဲာ်ခိၣ်သံးမိးဒီး လူလီၤသံးမံပဲၤခွးလ့ၢ်တဘျီဝံၤ ရဲၤထီၣ်အိၤအချာတဝီအပူၤတဝီ ပျဲထီၣ်သးဘျီဒီး လူလၢ်ကွံာ်သံးလၢနရဲၤကျိၣ်အံၤ ဆူကျိၣ်ပူၤတက့ၢ်ဒီး နမ့ၢ်တဲာ်ခိၣ်သံးမိးဒီး လူလီၤသံးမိ ပျဲခွးသံးမိတဘျီဒီး ရဲၤထီၣ်အိၤဒဲးသိးဒီး သံးမံအသိးန့ၣ်လီၤ.

ကိရဲၤကျိၣ်

ကိရဲၤကျိၣ်စံးတၢ်န့ၣ် နကဘၣ်ယုထၢန့ၣ်ကိတဖျၢၣ်လၢအလီၤဆိကတၢ် ဒ်ပစံးတၢ်အသိး ကိကဝၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ကိဟီၣ်ခိၣ်လၢအကံာ်ဂ့ၤအသွဲဂ့ၤဒီးအခွးတဘျီန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢကိန့ၣ် နကဘၣ် လူလီၤဘိးဟံးသံးလၢအမိတခီန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်သံးမံအပလီတခီစ့ၢ်ကိး နကဘၣ်ယုထၢန့ၣ်လၢပလီ လၢအလီဆိဒီးအဂ့ၤစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ပလီအဝဲန့ၣ် နကဘၣ်ထီလီၤသံးမံန့ၣ်လီၤ. ခွးစ့ၢ်ကိးနက ဘၣ်မၤန့ၣ်သံးမံတခွးဒီး သံးမိတခွးစ့ၢ်စ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢကျိၣ်အတၢ်ပိးတၢ်လိၤဒ်အမ့ၢ် ကိသံး မိ, ပလီသံးမံန့ၣ် တၢ်သူနါစါအိၤတသ့ဘၣ်. တၢ်သူအိၤသ့ဒ်ထဲလၢ တၢ်ရဲၤကျိၣ်တဘျီလၢ်လၢ အခါန့ၣ်လီၤ.

ကျိၣ်ကူ

တၢ်လၢကျိၣ်ကူန့ၣ် ပှၤဟံးန့ၢ်ဆးန့ၢ်သ့ဒ်တနီၤနီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢပှၤဆးန့ၢ်ကျိၣ်ကူ တဂၤန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ငါဒီးဟ့ၣ်ဘူးဟ့ၣ်လဲအိၤစ့ၢ်ကိးလၢတဘးန့ၣ်လီၤ. လၢကျိၣ်ကူအပူၤန့ၣ် ပှၤ ဆးကျိၣ်ကူတဂၤ ယုန့ၢ်စ့ၢ်ကိးစ့ၣ်တဘးလၢ အကထၢန့ၣ်လၢကျိၣ်ကူအပူၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤကိး ဂၤဒဲးလၢအကျိၣ်အိၣ်န့ၣ် လၢအကျိၣ်ကူအပူၤ နကဘၣ်သ့ၣ်ညါလၢစ့ၣ်အိၣ်လၢအပူၤတဘး စ့ၣ်စ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

နီၣ်တဖး (နီၣ်ဖျၢၣ် ကျိၣ်)

နကဘၣ်ကျိၣ်န့ၣ်ဝၣ်တက့ၢ်က့ၢ်သ့ဝဲဒ်လီၤ. ခးတပိၢ်အသုတမ့ၢ်ပျုၤအနီၣ်ယိးဘိအဝၣ် မ့ တမ့ၢ် ဝၣ်လၢတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုအဝၣ်တဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. နဟံးန့ၢ်ဝၣ်လၢအဂ့ၤအကြးတက့ၢ်ဒီး သဲးဘျဲသဲး ဘျဲအကနူကနၢ် ဘၣ်လိာ်ဖိးဒုဝံၤ က့ၤလီၤအခိၣ်ပြီကဒ်ဒ်သိး နဖျၢၣ်ကျိၣ်သုတဘၣ်ဒိဆါတဂ့ၤအ ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၤကျိၣ်တၢ်ထုၣ်ကဖၣ်

ကျိၣ်ဧ နကျိၣ်ထုၣ်နကျိၣ်လွဲ နကျိၣ်တၢ်နကျိၣ်ထး နကျိၣ်တၢ်မျၢ်နကျိၣ်ပလဲ နကျိၣ်ထး သံနကျိၣ်ထးနါ နမ့ၢ်တၢ်သူအစုၤလီၢ် နမ့ၢ်တၢ်ပျီၤအစုၤလီၢ် ခဲအံၤပျၢၤကတုၤဖိပျၢၤကဖျီလံၤ ပျၢၤကဒိနုၤ ပျၢၤကပိၣ်နုၤအယိ ခဲအံၤပျၢၤရဲၤခၢၣ်နုၤပျၢၤရဲၤကဘးနုၤ နသုတကီၢ် နသုတဂီၤတဂ့ၤ ပျၢၤဂ့ၤဖိမုၢ်ပျၢၤဘၣ် ဖိခွါန့ၣ်လီၤ.

အဒိ - နမ့ၢ်ဖျီတၢ်ဒီးနယၢၤထီၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်ဖျီအဂ့ၢ် နမ့ၢ်မၤတၢ်ကံၢ်စုအမူးဒီး နယၢၤထီၣ်တၢ်ကံၢ် စုအဂ့ၢ် နမ့ၢ်မၤနံၣ်ထီၣ်သီဒီးနရဲၤဒီးနယၢၤထီၣ်အမံၤဖၣ်ဝဲစုၣ်စုၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထါဒိကျိၣ်

၁. တၢ်မ့ၢ်ဂီၢ်ဘုဒီးဂီၢ်ဘု
ဆိၣ်ဆါအကျၢၤကပုၣ်လုး
တၢ်မ့ၢ်ဂီၢ်ကွီၤဒီးဂီၢ်ကွီၤ
ဆိၣ်ဆါအကျၢၤကယိဒိ

၂. စုၣ်ထီၣ်ကျိၣ်လၢတယံၣ်ဒု
ကျိၣ်သိၣ်ယုၢ်ပိၤကျၢၤသိၣ်ယုၢ်
စုၣ်ထီၣ်ကျိၣ်လၢတယံၣ်ဒိ
ကျိၣ်သိၣ်ယုၢ်ပိၤကျၢၤသိၣ်ယိ

၃. ကျိၣ်ဖိးပိၤကျၢၤတခါခါ
နိၣ်ဖိးဒီးစိတဂၤဂ
ကျိၣ်ဖိးပိၤကျၢၤတဆိဆိ
နိၣ်ဖိးဒီးစိတဂၤဧိ

၄. ကျိၣ်ပိၣ်မိၢ်ဝဲအလီၢ်လံၤ
စ့စိပၢ်ဝဲအလီၢ်လံၤ
တနံၣ်သိၣ်တ့ၤလီၢ်လီၢ်ဒံး
တလါသိၣ်တ့ၤလီၢ်လီၢ်ဒံး
ပျၢၤမ့ၢ်တိၣ်ဆါဆူကီၢ်ယံၤ
တိၣ်ဆါယဟံးယာ်အပျံၤ

စိုက်စွဲဒီးမိဖိ

တၢ်သူစိုက်စွဲဒီးမိဖိအကျဲ

ဖဲတၢ်ထုးထီၣ်သူကျိၣ်လၢမုးတခါလၢလၢအပူၤန့ၣ် စိုက်စွဲဒီးမိဖိစ့ၢ်ကိး တၢ်ထုးထီၣ်သူ ယုၣ်အိၤန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိစိုက်စွဲဒီးမိဖိခံခါအံၤဖျဲအယံ တၢ်သူအိၤအပတီၢ်အါဒ်အမ့ၢ် တၢ်ယီၢ်ထံဆါ ကိၢ်ဆါ မ့တမ့ၢ် တၢ်ထီၣ်ဆုတလးမုးပိာ်မုာ်ပိာ်ခါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်သ့ၣ်ဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢဒုသဝီတဖျၢၣ် ဘၣ်တဖျၢၣ်အပူၤ သဝီတနီၤ ဣၣ်စွဲဒီး မိဖိ တအိၣ်လၢဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤလိာ်အ သးဒ်ကျိၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပုၤထုလံၤဖိအသနူအိၣ်ဟ်အသိးန့ၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်ခိနီၤလိာ် အသး တၢ်ဒုတၢ်ဒ်အပီးအလိာ်အံၤအဖိခိၣ် ဟ့ၣ်ကနၢၤဝဲစ့တသံး လၢတၢ်လီၢ်ကိးတီးဖဲလၢတၢ် မၤမုးကိးဘျီဒဲးအပူၤန့ၣ်လီၤ. တနီၤနီၤလၢတၢ်သးအိၣ်လိာ်အသးအယံ ဟ့ၣ်နီၤအိၣ်လိာ်အသးထိး ညၣ်တပီၢ်ဆူခံပီၢ် မ့တမ့ၢ် ထိးခိၣ်သ့ၣ်တဖျၢၣ် အိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကွဲ

ကွဲဘတ်တံဘိုအိသုတဘျးကလုင်ဒ်အ မှ် ကွဲပန်နာ၊ ကွဲတဆံင်ဒု၊ ကွဲဝင်ဒု၊ ကွဲမဲင် တဲးလဲးနာ၊ ကွဲကဆိမဲ သွပ်တဖန်န့လီ။ ဘတ် ဆင်ကွဲလအဘတ်တံဘိုထိုင်ဒီး တံသုဆိးကါ အိတခိန့ ပန်နာဘတ်တံဘိုအိတံသုအိလအ မူးပူရ်ပူအအါကတံန့လီ။ ကွဲပန်နာန့ တံဘိုထိုင်အိဒီး ဘတ်တံနီဖးလီအိခံကလုင် ဆုသကလုင်တခိန့လီ။

(၁) ကွဲဒီဒု၊ (၂) ကွဲဂဲင်၊ (၃) ပ န်လအပူဖိအိခိအိ အနာသွပ်တဖန်န့လီ။ မ့မ့ပန်လအပူဖိအိခိအိအိဒီးအဒုင်အထုသွပ်တဖန်န့ ကွဲပန်နာအဝဲန့ ဘတ်တံဆိးကါ အိဒီး အိခိဒီးတံဒုင်တံထုစုင်ကိးန့လီ။ ကွဲန့ဘတ်တံဘိုအိအဂုကတံ ကဘတ်မ့ပန် သးနံင်လွံင်နံင်အနာန့အဂုကတံဒီး သိပ်မုင်ကတံန့လီ။ မ့မ့ပန်သးပုအနာန့ ဂုဘတ် ဆင် လီလင်ဒ်တဲးန့လီ။

ကွဲဒီဒု - တံလအကွဲဒီဒုန့ နဟံးနံပန်နာတခိဂုတခိဂုဒီး နကျိဘတ်ကျိသုအိ မအျ မဆိ အိဖဲနသးလီနကျိဂုဒီး နဘတ်ဖျိအိလအစိးနါတကပ လွံင်စုမုင်ဒိခိဒီး နပလံင်ဖျိအပူဒီး န ကျိန့အပူလအတံဂု ထးဂု တံဘျအိဘတ်လိင်ဘတ်လိင် ဒီးကျးလီအိတံတံအပူလအနဘတ် ဖျိအိအံ ဒီးရံင်တံအိလအကွဲန့ ဒ်သိးကလံသုတဟးထိုင်နိတဲးတဂုအဂီဒီး နအူအိသိပ် ဝဲဒုန့လီ။

ကွဲဂဲင် - တံလအကွဲဂဲင်န့ နဟံးနံပန်နာတခိဂုတခိဂုဒီး နကဘတ်ချိကဘုးအိလအထံချိ ဒ် သိးနကျိအိကကဘုးတဲးအဂီန့လီ။ နကဘတ်ချိထိုင်အိလအသပဖးဒိင်တဖျိအပူမ့ဂု ဒီးယုင်အိတုလအကဘုးတစုဒီး ကျိဘျ သွပ်ဘျ အိဝံ ကျိသုပးလီအိဖြးကနဒီး ပံတံ အိလအစိးနါတကပလွံင်စုမုင် ဒ်သိးနဘတ်ဖျိအိကသုအဂီန့လီ။ ဖဲနကျိသုပးအိအ ကျိပူတခါန့ကွဲဖဲနကလီကိအဒုအံင်ခါ အဒုလဲင်ခါ အဒုဖဲဘတ်ဒးခါန့ နကွဲခးတပးအိ ဒီး မအိသုသုဘတ်ဘတ်ဝံ လုင်ဖျိအိတဆုဝံတဆုဒီး ဆးတံအိလအလုင် လအကါကတံဝံ

ရိုဘာအီလာကွဲစနက်ဘဲနဲ့နဲ့လီ၊ မ့မ့အပျူလီဒီးအစိးနါတကပနဲ့ နကဘဉ်မအီအ ကျဲ ဒ်သိးဒီးကွဲဒီအသိးနဲ့လီ၊ ကွဲဂဲနဲ့ နဂဲအီမ့ဘဉ်အသိဉ်မ့မးဒီး အသိဉ်ဖျိးမး အသိဉ်စ့ကီးဘျဲဝဲဒ်နဲ့လီ၊ မ့မ့ကွဲဒီနဲ့ အတံသိဉ်အကလုာ်က့ဉ် အိဉ်ဝဲဒ်နဲ့လီ၊

ကွဲပျူ - တံလါကွဲအပျူနဲ့ အါတက့ာ်ပျူကဲထီဉ်အီလာတံသိဉ်တဖဉ်နဲ့လီ၊ နယုနဲ့ တံတက့ဒီး နပိဉ်ဘဉ်ပိဉ်သ့အီဝံ နကဘဉ်ယုထာနဲ့ ယဲဂဲဒီဂုလါအကန့အုဉ်ဖျဲကတံဒီး ကျိလီအီဘဉ်ဘဉ်ဖိ ဒ်သိးအဆ့ဉ်သုတထီဉ်တဂုအဂီနဲ့လီ၊ အဆ့ဉ်မ့ထီဉ် နအူအီက သိဉ်ကကြဲးအသးနဲ့လီ၊

တံတုဉ်လီကွဲပျူ - တံလါကွဲပျူနဲ့ နကျိလီအီဒီး နထီထီဉ်လါအီလာကွဲအလီနဲ့သိဉ် တသ့ဘဉ်၊ နကဘဉ်သဉ်ကီအီဒီး တုဉ်လီအီလာမ့အုဒီး ကျူးလီကွဲပိးဖဲနဲ့ဒီး ကွဲပိးဖိ တဖဉ် ကရံဉ်မံဝဲအဆာဒ်သိးကလံသုတဟးနါစိတဂုအဂီဒီး နအူအီသိဉ်နဲ့လီ၊

တံသုဆိးကါကွဲ - တံဖဲလီဒုး, တံထီဉ်လီဒုး, တံကူးလီဘု, တံဝံထီဉ်ဘု, တံတုတံ ဖျိ, တံယီထံဆာကီဆာ, တံဒုးတံယာ, တံမပျူဆဉ်ဖိကီဖိ, ဒုးကဝဲသံဉ်ကဝဲ, ကွဲဘုကလး, လဲဇိဉ်လဲဇိ နီတက့ဉ်ခံနီနုတြူ နီတချိခံနီနုတြူ နီလဲနီကု နီနုတြူ နဟဲ ကွဲဟဲကွဲနီနုတြူ နီလဲအဉ်ထံနီနုတြူ နီလဲဝံထံနီနုတြူ နီလဲလါဒုးနီနုတြူ ဟဲကွဲ ဟဲကွဲနီနုတြူ လုတြူလုတြူလု,

ကွဲအထါ

- ၁. တူသိဉ်မ့တူပန်နာ
- ကွဲသိဉ်မ့ကွဲပန်နာ
- အူလါပျူမ့မ့အဆာ
- အူလါပျူမဲဝဲအဆာ
- အူသယုထီဆူဩဉ်ဟ
- အူနီနီဂုထီဉ်ဆဉ်ဆာ

- ၃. တူမိအိဉ်ခံဖျဉ်ဘီဘီ
- ကွဲမိအိဉ်ခံဖျဉ်ဘီဘီ
- ပုအူဝဲလဲသကံအီ
- ဝဲအူပုလဲသကံအီ
- ကျိလီအပျူလါပျူဘီ
- သိဉ်သယုကိးတံအဒီ

- ၂. တူသိဉ်မ့တူပန်ဖါ
- ကွဲသိဉ်မ့ကွဲပန်ဖါ
- အူလါပျူမ့မ့အခါ
- အူလါပျူမဲဝဲအခါ
- အူသယုထီဆူဩဉ်ထး
- အူနီနီဂုထီဉ်ဆဉ်ဝါ

- ၄. တူမိအိဉ်ခံဖျဉ်ဘျူဘျူ
- ကွဲမိအိဉ်ခံဖျဉ်ဘျူဘျူ
- ပုအူဝဲလဲသကံကု
- ဝဲအူပုလဲသကံကု
- ကျိလီအပျူလါပျူစု
- သိဉ်သယုကိးတံအဒု

တူ

တံဘိတူ

တံလံတူန့ၣ် ပနံ
 နာဒိၣ်လ့ၢ်လ့ၢ် သီၣ်ဒိၣ်လ့ၢ်
 လ့ၢ်လီၤ. အါတက့ၢ်ပုၤယုန့ၢ်
 ထဲပနံဖါပုၤအနာဒီး ကျီ
 ဘၣ်ကျီသ့အီၤဒီးထူးဘျုးထူး
 သိအီၤဒီးကျီတံၣ်ကွံၣ်အခိၣ်
 စူကဘၣ်သၢစုမုၢ်ဒိၣ်ဒီးကျီ
 ဘၣ်ကျီဂ့ၤအီၤဒ်နသးလီၤအီၤ
 အသိးဝံၤ ကွဲးကဝီၤအခိၣ်ဒ်
 သိးနအူသဖျိအီၤကသ့အဂီၢ်
 န့ၣ်လီၤ. တံအံၤဝံၤဒီး နက
 ဘၣ်ပလံၣ်ဖျိအီၤလီၤတံၣ်လီၤ
 ဆဲးဝံၤ ဒုကံၣ်အကီၢ်ထံးဖဲန
 ကွၢ်ဂ့ၤအသိးတက့ၢ်. တံလံ
 တူတကလုၢ်အံၤ အသီၣ်အ
 ယုၢ်အကူၤလီၤတံၣ်လီၤဆိတအိၣ်ဘၣ်.
 မ့မုၢ်သီၣ်သ့ဒေၣ်ထဲတခါဇိၤန့ၣ်လီၤ.
 ဘၣ်ဆၣ်အတံၣ်သီၣ်
 တခါအံၤဖျိးယံၤသြီယံၤဒီးတကး
 သ့ၣ်တကးသး တုၤဒေၣ်လဲာ်
 ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုၢ်တုၤလီာ်
 တံၣ်သီၣ် အဝဲအံၤတဘျီဘၣ်
 ဒီးဖဲတူသီၣ်ထီၣ်အခါ ယုၣ်
 တဖျိကွံၣ်ဆူယုၣ်ယုၤန့ၣ်
 လီၤ.

တံပၣ်ပနီၣ်တူအပတီၢ်

တံလံတူတကလုၢ်အံၤ ခီဖျိစိၤလံၤပုၤတံၣ်ဒုတံၣ်ယံၤဒ်အမ့ၢ် ထွံၣ်မံၤ,
 ခုယံၣ်ဒီးကျီမံၤပနံ
 မံၤ, ကဆိမံၤ အိၣ်အါအယံ
 တံၣ်မတံၣ်တံဘၣ် ပုၤလဲၤတံၣ်က့ၤတံၣ်ဖဲမုၢ်
 စၢၤဝဲၤစၢၤအိၣ်အယံ ပိာ်
 မုာ်ပိာ်မၤတဖၣ် ကျီထီၣ်ဝဲဒီး
 ဘျီထီၣ်ဝဲအက့ၢ်အဂီၢ်အဖျါ
 တုၢ်လၢထးအသိးန့ၣ်လီၤ.
 လၢတံၣ်
 အံၤအယံ တူန့ၣ်စိၤလံၤညါ
 ဒီးတုၤလီၤစိၤခဲအံၤန့ၣ်
 တံၣ်ပၣ်ပနီၣ်အီၤဒ်အမ့ၢ်
 ပိာ်မုာ်အတံၣ်စုကဝဲဒီး
 ပိာ်မုာ်အတံၣ်အူအပိး
 အလီၤတခါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆိးကါတူအပတီၢ်

တၢ်လၢတူတကလုာ်အံၤ အါတက့ၢ်တၢ်ဟံၣ်အီၤလၢခးစးဒီးဟံၣ်စးန့ၣ်လီၤ. ပှၤမၤဖဲဖိတဖၣ် အါတက့ၢ်ကဘၣ်လဲၤတၢ်ဂီၤဂီၤသီသီအပိၤ ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤတၢ်အခါ တၢ်လီၤလၢတၢ်တန့ၣ်န့ၣ် အီၤလၢတၢ်တူတၢ်ယီၤအိၣ်တၢ်အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်မ့ၢ်အူသီၣ်ထီၣ်တူအဘိတဖၣ်အဘိန့ၣ် ဆၣ်ဖိ ကီၢ်ဖိလၢအအိၣ်ဘူးအိၣ်တံၢ်ဖဲတၢ်လဲၤကျဲၤအကပိာ်ကပၤတဖၣ်န့ၣ် သုးကစီၤကွံာ်အသးန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤတကးဘၣ်အမဲာ်ညါ ဖဲဘုသ့ၣ်ထီၣ်အကတီၢ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအမ့ၢ် ထိးတံၢ်, ထိးဂီၢ်ဒီးတၢ်အုး ထီၣ်ကံၣ်ဒီညၣ်လၢအမၤဘၣ်ဒိဘုသ့ၣ်ဘုဖျိတဖၣ်န့ၣ် ဆၢကတီၢ်ဖဲတၢ်မၤဘုအခါတဘျီန့ၣ် အါတက့ၢ် တူတၢ်ဟံၣ်ယာ်အီၤလၢခးအဖဲပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢတူတကလုာ်အံၤ နဟ့ၣ်တၢ်ပနီၣ်သ့စ့ၢ်ကီးတခါ ဖဲနကလဲၤဖဲသကိးမၤသကိးတၢ်မၤတခါခါအပူၤ ပှၤအခိၣ်ဒ်မ့ၢ်ကနီၤသၢဆံအခိၣ်အတူမ့ၢ်သီၣ်ထီၣ်တဘျီလၢလၢန့ၣ် ဟ့ၣ်တၢ်ပနီၣ်ဆူမ့ၢ်ကနီၤဖိတဖၣ်အအိၣ် လၢကဟဲဖျိၣ်ထီၣ်အသးလၢတၢ်လီၢ်တတီၤတီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢတူန့ၣ်တၢ်ဒုၣ်တၢ်ဆၢတအိၣ်ဘၣ် ပိာ်မ့ၢ်အူသ့ပိာ်ခွဲၢ်စ့ၢ်ကီးအူသ့န့ၣ်လီၤ.

တယံၤ

တၢ်ဘျီထီၣ်တယံၤ

တၢ်လၢတယံၤတကလုာ်အံၤ နမ့ၢ်လီၤကီၢ်လၢအသီၣ်မ့ၢ်, သီၣ်ဆး ဒီးသီၣ်ဖျိးန့ၣ် နကဘၣ်ဃုထၢန့ၣ်ဝၣ်လၢအမ့ၢ်ဆး ဒ်အမ့ၢ်ဝၣ်ဒိၣ်အပှၤလီၤလဲၤဒီး ကဘၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်ဆဲးဘၣ်အီၤတကပၤ မ့တမ့ၢ်

ဝင်ပဲယဲလအပျီဒီး အမုဆးစွာကီးန့ၣ်လီၤ. ဝင်လအမုဆးဒီးပျီပျီဖျဲန့ၣ် င်သိးနနနအီၤက သ့ဂ့ၤဒိုင်တက့ၢ်အဂီၢ် သင်ယုကဒီးအီၤလတကံၢ်ခိၣ် တုၤအယုဂ့ၤတစုဒီး ထုးထီၣ်သူးဘျဲဘျဲ ဘျဲအီၤဒီးဘၢၣ်ဖျီအီၤဒီး ဒူးအိၣ်ထီၣ်အပျၢၤဒ်သိး နခွဲးအီၤကတကျဲၣ်အသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢ တၢ်ကဘျီထီၣ်တယံၤတဘျီလၢလၢန့ၣ် နသုထဲယဲၣ်တသ့ဘၣ်. နကဘၣ်သုယုၣ်ဒီးဒီးသူးဆါလၢ အအ့ၣ်ဖျဲကတီၢ် င်သိးနသုအီၤဘါအီၤ ကဘျဲကသိ ဖိးမံၤဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တယံၤန့ၣ်တဘျီစ့ၢ် ကီးအီၤလတီၢ်ဘီဒီးထူအိၣ်ဝဲလီၤ. တယံၤတီၢ်, တယံၤထူတဖၣ်တၢ်အူအီၤ တၢ်တခွဲးလၢစုမုၢ်ဘၣ်. တၢ်အူအီၤလၢကလံၤဒီးအကစၢ်သိၣ်ဒၣ်အတၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးသိၣ်မုၢ်န့ၣ်ဝင်တက့ၢ်လီၤ.

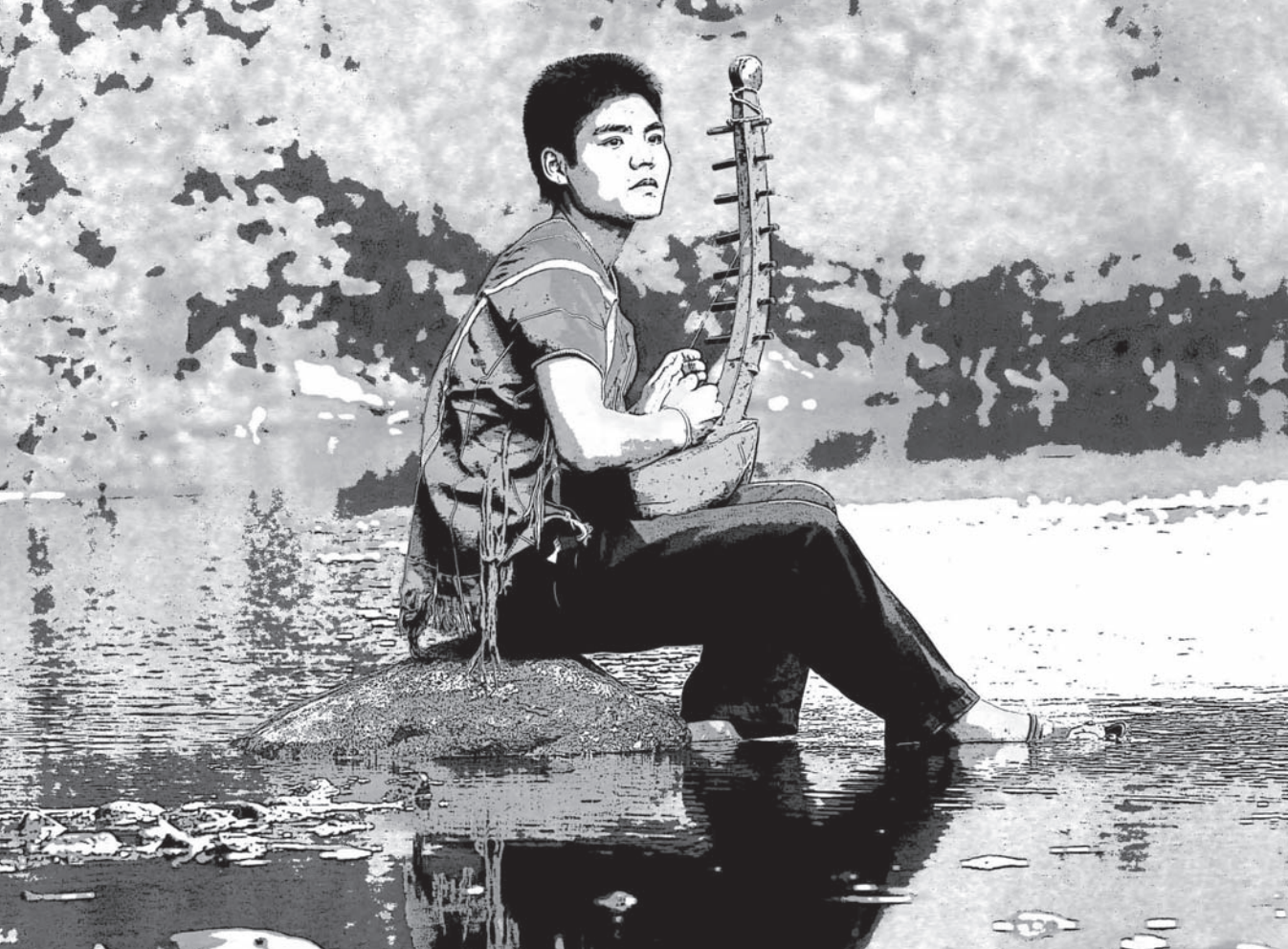
တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်တယံၤအပတီၢ်

တၢ်လၢတယံၤန့ၣ် နဟံၣ်အီၤလၢစုး နဟံၣ်အီၤလၢဟံၣ် သ့ခဲခါလၢန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် အါ တက့ၢ်ပျၢ်ဟံၣ်အီၤလၢဟံၣ်ပူတခီန့ၣ်လီၤ. စိလၢပျၢၤ ဝဲနလဲၤတုၤသဝီပူထူလံၤဖိအိၣ်တၢ်အလီၢ်တ တီၤန့ၣ် နကထံၣ်ဘၣ်ဒးတဖျၢၣ်ဒီး တယံၤအိၣ်ဝဲခဲဘၣ်ဆူသၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆိးကါတယံၤအပတီၢ်

တၢ်လၢတယံၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဟံၣ်ပူပီပူတၢ်အူမုၢ်အူလၢသးဝဲ ပျၢ်လဲၤတၢ်က့ၤတၢ် တၢ်ဘျဲတၢ် တီၤအဆၢကတီၢ်ဒီး ဟဲက့ၤတုၤမံၤလီၤအိၣ်ဘျဲအိၣ်သါဒီး အူအီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးမုၢ်ကနီၤဖိ ဒီးဖိၣ်သၣ်ခွါဖိအတၢ်ဆဲးကျိးတခါလၢ ဟံၣ်တဖျၢၣ်ဒီးတဖျၢၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢတယံၤန့ၣ် မုၢ်တစံးခွါတစံး တၢ်အူအီၤသ့ခဲလၢန့ၣ်လီၤ. ပျၢ်လၢအအူညီၣ်နီၤဒီးကနၣ်ညီၣ်နီၤတယံၤအသိၣ်န့ၣ် သ့ၣ်ညါနီၤဟံၣ်ထွဲပျၢ်တဂၤဒီးတဂၤ အတၢ်ဆဲးကျိးအကျဲန့ၣ်လီၤ. တယံၤန့ၣ်ခီဖျီအတၢ်သိၣ်ဖျိးတ ယံၤဘၣ်အပံ တၢ်သုဒ်အီၤဟံၣ်ပူတဖျၢၣ်ဘၣ်တဖျၢၣ်တၢ်ဆဲးကျိးလိၣ်သးန့ၣ်လီၤ. ဇူသဝီလၢအ အိၣ်ဒီးဘျီၣ်တဖၣ် အါတက့ၢ်တယံၤတၢ်ဟံၣ်အီၤဝဲဘျီၣ်ပူစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. တမ့ၢ်တပျီလၢအဟဲထီၣ် ဝဲဘျီၣ်ပူတဖၣ် အူမုၢ်အူလၢအသးလၢတယံၤမ့ၢ်ဂ့ၤ အူဩအူဆဲးကျိးတၢ်ဆူဟံၣ်တဖျၢၣ်ဘၣ်တ ဖျၢၣ်အပူသ့စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

- တယံၤတီၢ်ဘီအထါ – တယံၤတီၢ်ဘီနီၢ်တအူ
- နီၢ်အူနီၢ်သးလီၤတယူ
- တယံၤတီၢ်ဘီနီၢ်တခွဲး
- နီၢ်ခွဲးနီၢ်သးလီၤတက့ (ဘဲယဲၤ)

တနင်္ဂနွေကျို

တၢ်ဘၣ်တနင်္ဂနွေကျို

တနင်္ဂနွေကျိုန့ၣ် ညီၣ်တၢ်ကျိန့ၣ်အိၤအတၢပတၢ်ဒီး အကူတၢပတၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးညီၣ်တၢ်ကျိန့ၣ်သ့ၣ်လၢအမ့ၢ်သ့ၣ်ကဖီလီတဖၣ် ဒ်သိးအသုတတၢ်ဖးတဂ့ၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်တနင်္ဂနွေကျိန့ၣ် ကွၢ်ဖဲသ့ၣ်ကွၢ်လၢအဖိးမိးဖိးနါ ဖဲအကြးဘၣ်နမ့ၢ်တကျိကျိသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢတနင်္ဂနွေကျိန့ၣ် ပုၤလၢအကျိဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ကျိဝဲဖဲဆိဖါခိၣ်သံၣ်အိၣ်တနီၤနီၤ ကျိဝဲဖဲထီၣ်ကံၣ်ခိၣ်ပံၣ်အိၣ်တနီၤနီၤ ကျိဝဲဖဲထီၣ်လွံၢ်ခိၣ်သံၣ်ပံၣ်အိၣ်ဝဲဖဲဒီးတနီၤ ကျိဝဲဖဲထီၣ်ဒုၣ်ခိၣ်ပံၣ်အိၣ်ဝဲဖဲန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်တနင်္ဂနွေကျိန့ၣ်တခါ နကျိအိၣ်ပဖဲခိၣ်ပံၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဒိၣ်ခိၣ်ပံၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဟံၣ်ခိၣ်ပံၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဘီၣ်သိၣ်ခိၣ်ပံၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကွၢ်ဖဲနကျိအိၣ်တၢ်ကူၣ်ကဟဲဟ့ၣ်ထီၣ်နတၢခါခါသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢတနင်္ဂနွေကျိန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဘၣ်အိၣ်အါတက့ၢ်ဖဲအမ့ၢ် သ့ၣ်ကမၤ, ဒီးကၣ်ထံ, ဒီးဆၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပၢ်ပနီၣ်တၢ်ကၠုၣ်ကျိၤအပတီၢ်

တၢ်လၢတၢ်ကၠုၣ်ကျိၤန့ၣ် ပိၣ်မုၢ်ဒုသ့, ပိၣ်ခွါစ့ၢ်ကိးဒုသ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကၠုၣ်ကျိၤန့ၣ် အါတၢ်ကၠုၣ်တၢ်ပၢ်အီၤလၢသဝီၣ်တၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် လၢဟံၣ်ပူၤ ခုးဒဲပူၤ စံာ်ဒဲပူၤ နဟံၣ်ထီၣ်အီၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

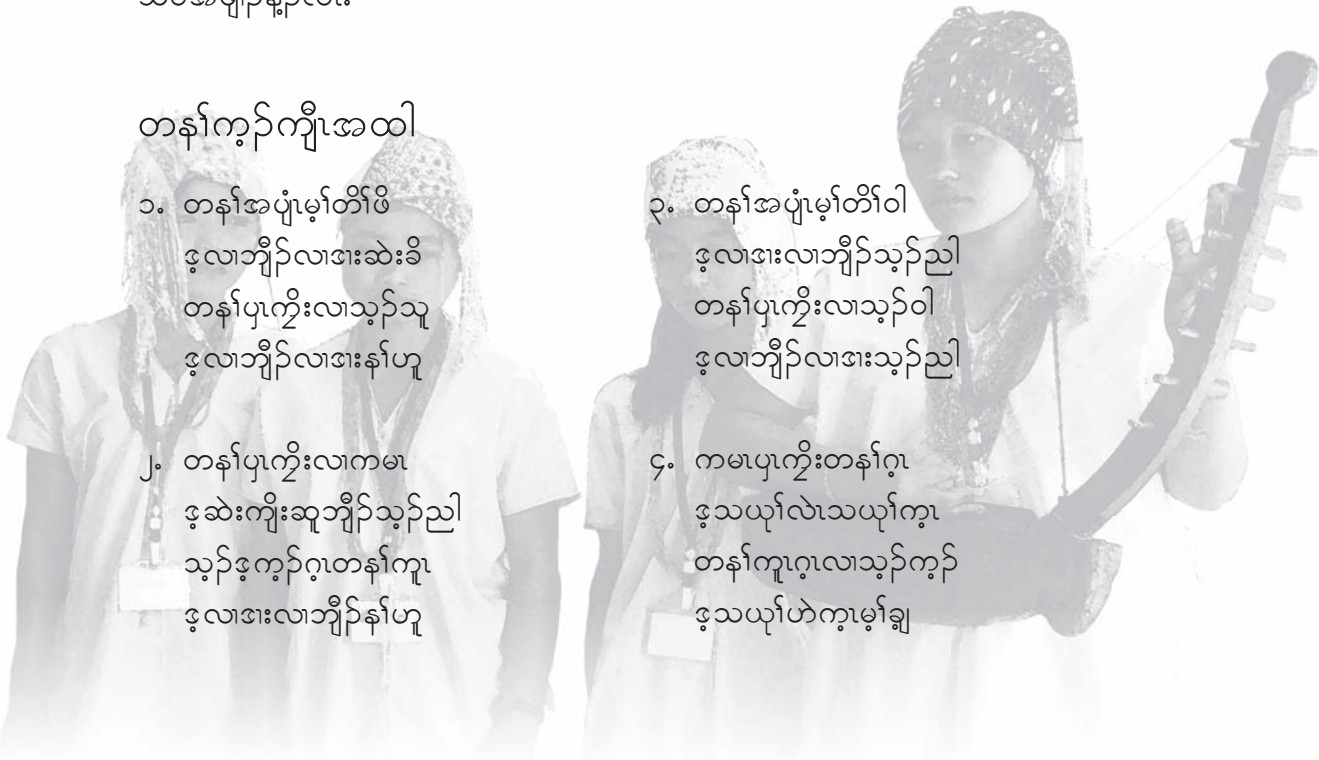
တၢ်သူဆိးကါတၢ်ကၠုၣ်ကျိၤအပတီၢ်

တၢ်လၢတၢ်ကၠုၣ်ကျိၤန့ၣ် မုၢ်ကနီၤဖိ ဖိၣ်သၣ်ခွါဖိအိၣ်လၢအးပူၤတၢ်ပူၤ တၢ်ဆဲးကျိးဆဲးကျါလိာ်သးတၢ်ပိးတၢ်လီၤတခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤတကးဘၣ် တမံၤတပျီၤလၢအလဲၤတၢ်က့ၤတၢ်တဖၣ် မ့ၢ်ဟဲဝဲဆါတၢ်လၢသဝီၣ်တဖျါၣ်ဖျါၣ်အပူၤန့ၣ် နိးသိးပုၤအါဂၤလၢသဝီၣ်ပူၤတဖၣ် ကသ့ၣ်ညါလၢတမံၤဟဲတုၤဒီး နိးသိးကအိၣ်မ့ၢ်အိၣ်ထံအဂီၢ်န့ၣ် တမံၤအဝဲန့ၣ် ကဘၣ်ဆဲးကျိးပုၤသဝီၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကၠုၣ်ကျိၤအထါန့ၣ်လီၤ. ဖဲတမံၤတဖၣ်ဒုထီၣ်ဝဲတၢ်ကၠုၣ်ကျိၤတဘျီန့ၣ် ပုၤအိၣ်လၢအးတဖၣ် သ့ၣ်ညါလၢတၢ်ကၠုၣ်ကျိၤသီၣ်လီၤဆိအယီၤ ကဘၣ်သမံသမိးဘျီပူၤလၢတမံၤဟဲပျဲၤဂၤ နိးသိးတၢ်လုာ်အိၣ်အီၤမ့ၢ်ထံကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. စိၤပူၤကွံာ်တၢ်မၤကျဲၤအံၤတဖၣ် ပုၤမ့ၢ်ပုၤပုၤသိၣ်သီၣ်လီၤဝဲတဆိဘၣ်တဆိဒီး လၢသဝီၣ်ကိးဖျါၣ်ဒဲး လၢဘျီၣ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးန့ၣ် တၢ်မၤကျဲၤအံၤ အိၣ်ဝဲဒၣ်ကိးသဝီၣ်အဖျါၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကၠုၣ်ကျိၤအထါ

- ၁. တၢ်အပူၤမ့ၢ်တီၢ်ဖိ
ဒုလၢဘျီၣ်လၢအးဆဲးခိ
တၢ်ပုၤကိးလၢသ့ၣ်သ့
ဒုလၢဘျီၣ်လၢအးန့ၣ်ဟူ
- ၂. တၢ်ပုၤကိးလၢကမၤ
ဒုဆဲးကျိးဆုဘျီၣ်သ့ၣ်ညါ
သ့ၣ်ဒုက့ၣ်ဂ့ၤတၢ်ကူ
ဒုလၢအးလၢဘျီၣ်န့ၣ်ဟူ

- ၃. တၢ်အပူၤမ့ၢ်တီၢ်ဝါ
ဒုလၢအးလၢဘျီၣ်သ့ၣ်ညါ
တၢ်ပုၤကိးလၢသ့ၣ်ဝါ
ဒုလၢဘျီၣ်လၢအးသ့ၣ်ညါ
- ၄. ကမၤပုၤကိးတၢ်ကူ
ဒုသယုာ်လဲၤသယုာ်ကူ
တၢ်ကူၤဂ့ၤလၢသ့ၣ်က့ၣ်
ဒုသယုာ်ဟဲက့ၤမ့ၢ်ချ့

ပီးကျူ

တၢ်ဘျီပီးကျူ

တၢ်လၢပီးကျူန့ၣ် အါတက့ၢ်တၢ်ယုထၢကျိန့ၢ်ဝၣ်ကျၢၣ်လၢအမ့ၢ်ဆးကတၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤ တကးဘၣ်အမဲၣ်ညါ တၢ်ယုန့ၢ်ဝၣ်လၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢတၢ်လီၤကစီထီၣ်ထီကတၢ်ဒ်အမ့ၢ် ကစၢ်ဖးဒိၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဂ့ၢ်ဒ်အံၤ တၢ်မဲတၢ်မါဒ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤဝၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ လၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤ အသးလၢတၢ်ဒီခိၣ်န့ၣ်အါတက့ၢ်အမ့ၢ်ဆးဒီး ကိးဒိၣ်တက့ၢ်လီၤ. ဝၣ်လၢတၢ်ကျိန့ၢ်ပီးကျူသ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဝၣ်ကျၢၣ်ပီးဖိ, ဝၣ်ကျၢၣ်, ဝၣ်မ့, ဝၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်တၢ်ပီးကျူ

လူသီဟီၣ်ကဝီန့ၣ် အါတက့ၢ်ပီးကျူဘၣ်တၢ်တၢ်လီၤအစီတဆံတဖၣ်လီၤ. ပီးကျူတဆံ တဖၣ်အံၤအခၢၣ်သးတီတီန့ၣ် အိၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးအမိၢ်ဒါတဖၣ် လၢအဖိးဒီးကျိၣ်အတၢ်သိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဂ့ၢ် ဒ်အံၤ ကျိၣ်န့ၣ်သိၣ်တဖၣ်ဒီးတမံလီၤ. တနီၤနီၤသိၣ်ဖးဒိၣ် တနီၤနီၤသိၣ်ဆံဒီးဖျၢၣ်သလၢၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်အံၤအယိ ဝဲတၢ်ကတၢ်န့ၣ်ပီးကျူတဘျီလၢလၢ နကဘၣ်လူထူၣ်န့ၢ်ကျိၣ်အတၢ်သိၣ်န့ၣ် လီၤ. ဒ်သိးပီးကျူသိၣ်ကဆးဒီးဖျိးအဂီၢ်န့ၣ် နကဘၣ်ဟ်အပျီၢ်ဒ်မ့ၢ်တီၢ်ဘၣ်အစီတကယန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ်ပနီၣ်ပီးကျူအပတီၢ်

ပီးကျူန့ၣ် အါတက့ၢ်တၢ်ဟ်အစီလၢဘျီၣ်ပူ, စံၣ်ဒဲပူ, ခုးဒဲပူ, မ့တမ့ၢ် တၢ်အိၣ်ဘျးအ လီၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဒီခိၣ်ဒီး တၢ်လီၤလၢပုၤအိၣ်စိၣ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဘျးအလီၤတတီၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆိးကၢပိကူအပတၢ်

တၢ်လၢပိကူန့ၣ် ညီၣ်တၢ်သုအိၣ်အမ့ၢ်တၢ်တုၤတၢ်ဖျိအမူးဒီး တၢ်မၤလၢကပိန့ၣ်ထီၣ် သီအမူးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆီၣ်တၢ် ပှၤထူလံၤဖိအမ့ၢ်ပှၤမိၢ်လုၢ်လၢ်ဖိ ပှၤအိၣ်ယဲၤအိၣ် ဘူးဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဖဲအဒီးတုၤဒီးဖျိအဖိမုၢ်ဖိခွါတမူးလၢလၢန့ၣ် ပိကူမ့ၢ်တလဲၤထီၣ်ဆူၤဘျီၣ်ပှၤ ဘၣ်န့ၣ် တၢ်ဖျိမူးအဝဲန့ၣ်ဝံၤဝဲတဲာ်ဝဲတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပိကူအခိၣ်

တၢ်လၢပိကူန့ၣ် ပှၤတဂၤလၢလၢအကသိၣ်လိသ့အသးလၢပိကူတၢ်ဒုတၢ်ဒိအတၢ် သ့တၢ်ဘၣ်န့ၣ် ဒ်ပှၤထူလံၤဖိအပှၤသ့ၣ်ကုသးပှၤတဖၣ် အတၢ်သ့ၣ်လီၤန့ၣ်လီၤအိၣ်တၢ်တစိၤဝံၤ တစိၤန့ၣ် မ့ၢ်ဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ. စီၤသ့တဂၤ ဖဲအကသိၣ်လိသ့အသးအခါန့ၣ် ကဘၣ်လဲၤစိၣ်န့ၣ်ပိ ကူအသရၣ်တဂၤအသးမံၣ်ပလီၤဒီး ဖဲအလဲၤဟ့ၣ်သရၣ်တဂၤအံၤ အပိကူခိၣ်လၢသးမံၣ်ပလီၤအံၤ သရၣ်တဂၤအံၤ ဘိးလီၤတရဲၤလီၤန့ၣ်စီၤသ့တဂၤအံၤအတၢ်ဆူထံကစၢ်ကီၢ်ကစၢ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

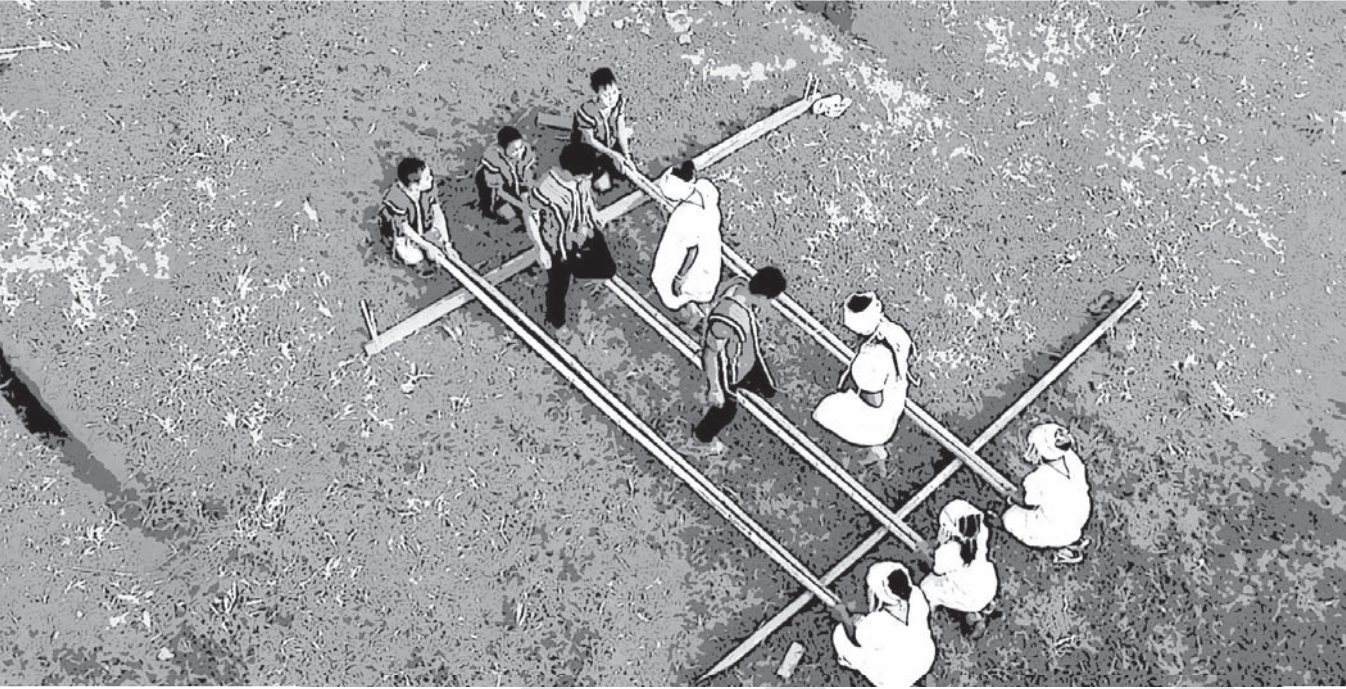
တၢ်ဘိးလီၤရဲၤလီၤတၢ်ထုကဖၣ်

ထံကစၢ်, ကီၢ်ကစၢ်, ကစၢ်ကစၢ်, ကလိကစၢ်, သ့ၣ်နွံယံၤကစၢ်, ဝၣ်နွံဖိးကစၢ်, တၢ် ထံကစၢ်, တၢ်တီကစၢ်စၢ ခဲအံၤပယုလၢနၤ ဟဲအိၣ်ဟဲအိၣ်သးခိၣ် မ့ၢ်ခိၣ်ခဲအံၤ ပဘိးလီၤန့ၣ်ဖိဒိၣ် ခွါတဂၤအံၤအတၢ်လၢ ကဒိလိသ့အသးလၢပိကူအဂီၢ် အံၤထီၣ်ကွၢ်လီၤအီၤ ကွၢ်လၢအကန့ၣ်ပှၤ ဟံၣ် ထီၣ်ပှၤဘျီၣ် မ်အမံၤကပှၤဒီးတၢ်စံးထီၣ်ပတြၢ သုတဘၣ်တၢ်ဒုၣ်ဒုၣ်စံးအတဂ့ၤအဂီၢ် အံၤအီၤ ကွၢ်အီၤ ထိးထီၣ်အီၤ မးထီၣ်အီၤ တသ့ကမၤန့ၣ်အသ့ တဘၣ်မၤဒ်အဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

သရၣ်တဂၤထုကဖၣ်တၢ်ဒ်အံၤဝံၤ ကွၢ်သးဒိၣ်မုၢ်ဒးမ့ၢ်ဘၣ်ဒီး မ့ၢ်တၢ်လၢအဂ့ၤကတၢ်န့ၣ် လီၤ. သးဒးမ့ၢ်တဘၣ် ကဘၣ်လူတုၤအဘၣ်တစုန့ၣ်လီၤ.

ပိကူအထါ

- တၢ်သ့ၣ်ကျိၤသ့ၣ်ကျိၤ တၢ်သ့ၣ်ကျိၤစံၣ်လုၢ်လီၤ စံၣ်လုၢ်လီၤတဘၣ်လုၢ်လီၤ စံၣ်လီၤတဲာ်သံလၢလုၢ်လီၤ
- ဖုးဒါသီၣ်တူၤကြၢၤတူၤကြၢၤ မုၢ်ကနီၤဖိကွၢ်ဟ့ၣ်ပှၤ
- တၢ်သီၣ်လၢယိးခိၣ်ရၢရၢ ခွံၣ်ဒီးပျဲၣ်လူၤလိာ်အသး
- ဘၢၣ်ထွံၣ်ဒိၣ်ကျိၤထွံၣ်ဒိၣ်ကျိၤ ဘၢၣ်ထွံၣ်ဖိကျိၤထွံၣ်ဖိကျိၤ ဘၢၣ်ထွံၣ်ဒိၣ်ကျိၤထွံၣ်ဖိကျိၤ ကူရူထွံၣ်ဖိဘၢၣ်ထွံၣ်ကျိၤ ထွံၣ်ဖိဟဲက့ၤစံၣ်လုၢ်လီၤ

ကျွန်

တံစံကျွန်

စီပူကွံင်အစိတဖၣ်အစီန့ၣ် ပှသ့ၣ်က့သးပှတဖၣ် အါတက့ၢ် အးတဖျၢၣ်ကျွန်အိၣ်တဘိကိးအးအဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပှသးပှမူသံသ့ၣ်လၣ်ဝၣ်ဒီးမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်လၢဟံၣ်ပှယီပူတဘျီလၢလၢန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တံစံကျွန်ဒီး အဝဲဟးထၢန့ၣ်ကျွန်လၢအးတဖျၢၣ်ဘၣ်တဖျၢၣ် မ့ၢ်ပှထီၣ်သးဆိမ့တမ့ၢ် နွံဆိဒီး စံၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တံလၢတံစံကျွန်န့ၣ် စီပူကွံင် ညီန့ၢ်ဒၣ်တံဘိးကါအီၤ ဖဲတံသံအမူးပူန့ၣ်လီၤ. တံအိၣ်အသးမ့ၢ်မဆါတန့ၣ်ညါအံၤ တံဂုထီၣ်ပသီထီၣ်လၢကျဲအကပကပအယံ ပှဂံၢ်ဝီစ့ၢ်ကိးဂုထီၣ်ပသီထီၣ် ခီဖျိတံသ့ၣ်ညါဒိၣ်န့ၢ်ဒၣ်ပှသ့ၣ်က့သးပှအယံ တံစံကျွန်န့ၣ် ဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်ကဒီးဝဲဖဲ နံၣ်ထီၣ်သီအမူးအိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တံစံကျွန်အကလုာ်ခဲလၢာ်အိၣ်ဝဲ (၅) ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

- ၁. တံစံပိာ်ခါကျွန်
- ၂. တံစံပိာ်မုာ်ကျွန်
- ၃. တံစံဘုဆွဲကျွန်
- ၄. တံစံလံာ်ကိာ်ကျွန်
- ၅. တံစံဆဲးတိာ်ကျွန်

၁. တာ်စံ်ပိ်ခွါကျံ်

တာ်စံ်ပိ်ခွါကျံ်န့ၣ် နဟံးန့ၣ်တၢ်ဘိမ့ၢ်ဂၤ နဟံးန့ၣ်တၢ်ဘိမ့ၢ်ဂၤ ရဲၣ်လီၤအိၣ်တဆိဝံၤတဆိဒီး မ့ၣ်စံ်သ့ ခွါစံ်သ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တချုးဒ်လၢနကစံ်လီၤဆူကျံ်အပူၤဒ်ဘၣ်န့ၣ် ပှၤထံးကျံ်ဖိတဖၣ် ကဘၣ်စးထီၣ်ထံးယုၣ်အစုတုၤအယုၤယီၤမုးမုးနီၢ်နီၢ်ဝံၤ ပှၤစံ်ကျံ်ဖိမ့ၣ်တပၤခံၤခွါတကပၤခံၤ ကဘၣ်အိၣ်ရဲၣ်လီၤအသးလၢအဂ့ၢ်မုၢ်မုၢ်နီၢ်နီၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ဝဲန့ၣ်အခါ တချုးဒ်လၢအစံ်န့ၣ်လီၤဆူကျံ်အပူၤဒ်ဘၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ဂိၣ်န့ၣ်ဆိအခိၣ်တဂၤစုၣ်စုၣ်သၢဘီဝံၤမး စံ်တာ်သ့န့ၣ်လီၤ.

တာ်လၢတာ်စံ်ပိ်ခွါကျံ်န့ၣ် ပိ်ခွါခံၤကဘၣ်ဟ်အသးဒ်ပှၤစံ်တဖိတာ်အသိးဒီး ထွဲအခိၣ်ဒ်ပှၤစံ်တဖိအသိးခံၤလၢန့ၣ်လီၤ. ပိ်မ့ၣ်တခီ ဝဲအစံ်ပိ်ခွါကျံ်အခါ ကဘၣ်စံ်တဖိဒ်သိးဒီးပိ်ခွါစ့ၢ်ကီးလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပိ်မ့ၣ်အတာ်ဂံၢ်တာ်ဘါဒီးတာ်ဟူးတာ်ဂဲၤန့ၣ်ထီၣ်ဘိဖျါစၢ်န့ၣ်ဒ်ပိ်ခွါအယီ ဝဲအစံ်ကျံ်အခါ တာ်ဟူးတာ်ဂဲၤမ့ၢ်စၢ်ဒီးဖုံန့ၣ်ဂ့ၤဒိၣ်တက့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂. တာ်စံ်ပိ်မ့ၣ်ကျံ်

တာ်စံ်ပိ်မ့ၣ်ကျံ်စံးတာ်န့ၣ် မ့ၣ်စံ်သ့ ခွါစ့ၢ်ကီးစံ်သ့ခံၤခီယာ်ဘးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီး တချုးလၢအန့ၣ်လီၤလၢကျံ်ကွီပူၤဒ်ဘၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ထၢန့ၣ်ထုးထီၣ်ဝဲအခိၣ်လၢကျံ်ကဆူးသၢဘီကီးဂၤဒးဝံၤမး စံ်န့ၣ်ဆူကျံ်ပူၤသ့န့ၣ်လီၤ. တာ်လၢတာ်စံ်ပိ်မ့ၣ်ကျံ်န့ၣ် တမ့ၢ်လၢကဘၣ်စံ်တဖိဒ်တာ်စံ်ပိ်ခွါကျံ်အသိးဘၣ် မ့ၢ်တခီ ကဘၣ်ဟ်ဖိၣ်အခိၣ်ခံၤလၢန့ၣ်ဒီး မ့ၢ်ပိၤထီၣ်အသးဝဲကျံ်အိးထီၣ်အသးအခါ ကဘၣ်ဟ်အခိၣ်ခံၤလၢန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်စ့ၢ်ခံၤန့ၣ် ဒ်သိးနီၢ်ကစၢ်ဒီဂၤညါကဖျိးဖုံတစဲးအဂီၢ် ဝဲနကမၤဟူးအိၣ်လၢနမၤဟူးသ့န့ၣ် သ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၣ်ခွါတာ်လီၤဆီလၢကျဲအဂ့ၢ်အဂၤတအိၣ်ဘၣ် ဝဲမၤဟူးသးကသ့ကျဲတဘီဘီသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးနမၤဟူးနသးမ့ၢ်စၢ်ဒီးဖုံန့ၣ် ပှၤအါဂၤကွၢ်ဂ့ၤဒီးထုးန့ၣ်ပှၤအါဂၤအသးသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃. တာ်စံ်ဘုးဆွဲၣ်ကျံ်

တာ်လၢတာ်စံ်ဘုးဆွဲၣ်ကျံ်န့ၣ် မ့ၣ်ခွါစံ်တယဲၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီး တချုးလၢန့ၣ်လီၤလၢကျံ်အကွီပူၤဒ်ဘၣ်န့ၣ် နကဘၣ်ထၢန့ၣ်ထုးထီၣ်နခိၣ်တဂၤသၢဘီစုၣ်စုၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်လၢတာ်စံ်ဘုးဆွဲၣ်ကျံ်န့ၣ် နကဘၣ်မ့ၢ်ပှၤလၢအိၣ်ဒီးသးတဒ့ၣ်လၢအဂ့ၢ်ကတာ်ဒီး ကဘၣ်မ့ၢ်ပှၤလၢအမဲၣ်လဲၢ်ဒီးသးချုၣ်စ့ၢ်ကီး ဒ်သိးကျံ်သုတဘၣ်ထံးနခိၣ်မ့ၢ်ဂၤ နစုမ့ၢ်ဂၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဂ့ၢ်ဒ်အံၤ နကဘၣ်သုနစုဒီးနခိၣ် ဘၣ်လိာ်ဘၣ်လိာ်ဝဲကျံ်ထံးတာ်အသးအခါ စုဒီးခိၣ်ကဘၣ်

တ်နတ်ဘူးလီးကျိုင်ကဆူးပူ ချူးဆာကတီဝံ ယပ်တရံကွေကဒီးသးဆူကျိုင်အဂတဆိအအိုင်
ဒ်သိးနကစံင်ဘူးကျိုင်ကဆူးအဂီနန့်လီး. ပုလုအဒီးနတ်သိပ်လိကျိုင်တံမလိချူးဆာချူး
ကတီနန့် မုန်ခွါအတံင်ကျိုင်အံ နတ်ဘူးလိတ်အသးတအိုင်ဘင် လဲအသးလုအဂူ တဝီဝံ
တဝီဒ်တံပပ်နီင်အီအသိးနန့်လီး.

၄. တံင်စံင်လဲက်ကိုင်ကျိုင်

မုန်တံင်စံင်လဲက်ကိုင်နန့် နကဘင်သူပုအနီင်ဂံအါတကွံနန့်လီး. အဂူဒ်အံ ဒ်သိးန
လဲက်ထိုင်နကိုင်လုကျိုင်ကွီပုကသုအဂီ ကျိုင်အပူမုန်ဂု ကျိုင်အဘိမုန်ဂု ပုကဘင်ယိးယံအီ
ဒီး ထံးတံင်အီလုတံင်ဖိခိင်နန့်လီး. တံင်လုတံင်စံင်လဲက်ကိုင်ကျိုင်နန့် ကဘင်မုန်ပုလုအသးဒူနန့်
လီး. ဘင်မနုအယိလဲင် ဒ်သိးတံင်ဟူးတံင်ဂုကအိုင်ဖျါအသး ပဲဒီးတံင်သညူးသပုအယိ တံင်
သူယုစုကီးတံင်ကျိနးတဂလု ပုထံးကျိုင်ဒီး ပုနုကျိုင်အစု နးကဘင်နုလီးအဆာကတီ
ဖဲလဲင်နန့်လီး. ပုတဂလုအကနုလီးကျိုင်ကဆူးတဂအံ ထီဘိကဘင်ဒုအနုဒီး ကဘင်
ကနုထံတံင်အသိင်ဒီး အမဲင်ချံတခီ ကဘင်ကွံထံကွံဆးတံင်လီးတံင် ဒ်သိးနးသုတဘင်အ
ကိုင်တဂုအဂီနန့်လီး. ဒ်နန့်အသိး ပုကျိနးတဂအံ ကဘင်မုန်ပုလုအနုကနုတံင်သံ ဒီး
အစုစုကီးကဘင်သံဝဲဒ်နန့်လီး. ပုလုအနုတဒုဒီး ပုလုအမဲင်တချုသးတဒုနန့် မုန်ကျိနးဖဲ
တံင်စံင်ကျိုင်လဲက်ကိုင်အခါ ကျိဘင်ပုခိင်မုန်ဂု ကိုင်မုန်ဂုသုဝဲဒ်နန့်လီး. မုန်ပိတ်မုန်တခီ တံင်
တထံင်ဘင်အီလုတံင်စံင်လဲက်ကိုင်ကျိုင်အပူနီတဘျိဘင်နန့်လီး. ဘင်ဆင်ဒီးတံင်နုတံင်ဆာတ
အိုင်ဘင် မုန်ခွါစံင်ကတြုထဲသိးတုသိးသုဝဲဒ်နန့်လီး.

၅. တံင်စံင်ဆဲးတီကျိုင်

တံင်စံင်ဆဲးတီကျိုင်နန့် အါတကွံပုဖိင်ကျိုင်ဘိသဂဒီး ပုစံင်တံင်တဂနန့်လီး. ဒီးတံင်
လုတံင်စံင်ဆဲးတီကျိုင်နန့် ပုဆဲးတံင်ဖိတဖင် ကဘင်မုန်ပုလုအဆဲးတံင်ဘျုစုကီးနန့်လီး. ဒ်သိး
အသုတဘင်ဒိဘင်ပုစံင်တံင်တဂအဂီ ကျိုင်ဟးထိုင်ဒီးကျိုင်နန့်လီး ကဘင်မုန်အဘင်လီဘင်
ကျဲဂုဂုနန့်လီး. ပုလုအစံင်တံင်ဆဲးတီကျိုင်ဖျိးစိနန့် နုလီးဝဲကျိုင်ကဆူး တကဆူးဝံတက
ဆူးဒီး တံင်ဘင်ဒိဘင်ထံးတအိုင်နီတမံဘင်အမဲင်ညါ နကွံအီဂုဒိင်မးနန့်လီး. တံင်လုတံင်စံင်
ဆဲးတီကျိုင်နန့် ပိတ်မုန်ဖိမုန်ဂု ပိတ်ခွါဖိမုန်ဂုလု အစံင်တံင်စံင်အကျဲအဂုအလုသုတဖင်နန့်
လုအဝဲသုင်အဂီ တံင်ဘင်ယိင်တအိုင်နီတမံဘင်. ခးတပိတ်ပုလုအသးဒူနန့် နုလီးစံင်ကျိုင်
တံင်ဟူးတံင်ဂုသုဝဲဒ်နန့်လီး.

တၢ်အူမိ

တၢ်အူမိန့ၣ် အတၢ်တၢ်ထုတလီၤဆီလိာ်အသးဒီး တၢ်စံၣ်ကျိၣ်အတၢ်မၤကျဲၤဘၣ်. တၢ်လၢတၢ်အူမိန့ၣ် အါတက့ၢ် တၢ်အူအီၤဖဲတၢ်ဂဲၤလိာ်ဝဲတၢ်သံအမူးပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်လၢမိန့ၣ် တၢ်ကျိၣ်န့ၣ်ဝဲဒ်အမ့ၢ် ဝဲတၢ်ပုၤဒီး ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲလၢအယီၤထဲသိးဒီးစုကျါတတ်, ဒီးကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲကျိၣ် မ့တမ့ၢ် တပိာ်ဘိလၢအဒိၣ်ထီၣ်တဘိဘိန့ၣ်လီၤ. ဖဲအကမ့ၢ်ဝဲကျိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤဂ့ၤ, တပိာ်ဘိမ့ၢ်ဂ့ၤဂ့ၤဒီးတၢ်ကဘၣ်ကျိၣ်တက့ၢ်အီၤဒီး ဆွဲအခိၣ်ဒ်ထံတၢ်အသိးဒီး ကျိၣ်အီၤအဒိၣ်ခဲမိ အဆံးခဲမိ ဒ်သိးတၢ်အူအီၤအတၢ်သိၣ်ကဒိၣ်ဆံးဝဲတဖဲဒီး တၢ်နီၤဖးတၢ်သိၣ်အဆၢကန့ၢ်ဒီး တၢ်မၤဟူးမၤဂဲၤသးကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အူမိန့ၣ် တချးလၢတၢ်ကစးထီၣ်အူအီၤဒ်ဘၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကူထီၣ်သိးထီၣ်ကညီအတၢ်ကူတၢ်ကနီၢ်နီၢ်တဖၣ်ဒီး ပုၤမ့ၢ်ကနီၢ်တဖၣ် ကဘၣ်ကူထီၣ်န့ၣ် သိးထီၣ်ဆုဒီး ပိာ်ခွါတဖၣ် ကဘၣ်ကူသိးထီၣ်ဆုပျီၢ်ဆုကညီဒီး ပိာ်ခွါမ့ၢ်အါဒီးခွါတၢ်ကူတၢ်သိးမ့ၢ်တလၢတလီၣ်ဘၣ်ဒီးကူထီၣ်ပိာ်မ့ၢ်ကူသိးသ့စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်အူမိအဂ့ၢ်န့ၣ် ပိာ်ခွါတဖၣ်ကဘၣ်အူမိဒီး ပိာ်မ့ၢ်တဖၣ်ကဘၣ်မၤဟူးမၤဂဲၤတၢ်ဒ်အမ့ၢ် မ့ၢ်ထွဲသးဆုစုထွဲဒီး ကဘၣ်ထွဲသကိးယုယု မ့ၢ်ထွဲစုစုဒီးကဘၣ်ထွဲသကိးယုယုဒီး ကဘၣ်ဒိကန့ၣ်ထံမိအတၢ်သိၣ်လၢပိာ်ခွါတဖၣ်အူဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢတၢ်အူမိန့ၣ် ဒ်သိးပုၤအါဂၤကနံၤဘၣ်ဖၣ်လဲတၢ်အါအါအဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်ယုထၢန့ၣ်စ့ၢ်ကီး ပုၤတဂၤလၢအကမၤလီၤနံၤတၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲကဘၣ်ဝဲထီၣ်ကုတဒုဒီး ကဘၣ်ဝဲဒီးသ့တဘၣ်ဒီး ကဘၣ်လဲၤပုၤတၢ်ဒီးပုၤအူမိဖိတဖၣ်ဒီး ဟးကဝဲၤတၢ်ဆုပုၤခိၣ်ထံးဆုအံၤဆုဘးဒီး ကဘၣ်မၤကူမၤကူအမဲၣ်သၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢပုၤကဝဲၤသ့တဂၤအံၤ ဒ်သိးကလီၤနံၤဘၣ်ဖၣ်လဲဒိၣ်ဒ်တက့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်ကဘၣ်စၢလီၤန့ၣ်တၢ်ပိးတၢ်လိာ်အမ့ၢ် တၢ်ဝဲၣ်ကဒိၣ်တၢ်ကံးညၣ်တခါဒီး ဟံးကဲအီၤဒ်သိးတၢ်ဒ်ဘိတခါခါအယီ ဖဲတၢ်စံၣ်မိဒီးမ့ၢ်ဒီးခွါအခါန့ၣ် အဝဲကဘၣ်ကဝဲၤတၢ်တခါဒီ ကဘၣ်ဟးမၤပျံၤပုၤအူမိစံၣ်တၢ်တဖၣ် တုၤတၢ်မၤဝဲၤတစုန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢအကဘၣ်ကဲထီၣ်ပုၤတကစၢတကန့ၣ် အမ့ၢ်ဘၣ်ပုၤလၢအသးပံးဒီး အဂဲၤလိာ်ကွဲမ့ၢ်န့ၣ်ပုၤကွဲၢ်ဒီးတၢ်ဖိတဖၣ်နံၤကကြးဘၣ်မၤအသးတကးဘၣ် တၢ်ဘျးတၢ်ယဲလၢအအိၣ်ဒီးဟံၣ်ဖိယီဖိဒီးဘၣ်ကွဲၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲတဖၣ် အတၢ်ကိတၢ်ခဲလီၤကဆၢၣ်ကွဲၢ်သၢပူၤခံပူၤသ့ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်အူမိအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ကျိၣ်တဒုကဘၣ်ပၣ်ထွဲစ့ၢ်ကီး ပုၤကဘၣ်ယိးအီၤခဲၤဒီး ပိာ်အီၤတဂၤဒီး ကဘၣ်ဒိကန့ၣ်ထွဲစ့ၢ်ကီးမိအတၢ်သိၣ်ဒီး လုၤထွဲမိအတၢ်သိၣ်လၢအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်စံၣ်ကျိၣ်ဒီးတၢ်အူမိ ထါအဒိ

- ၁. ထူစံၣ်ကျိၣ်လၢလၢၢ်မုၢ်ပူ
- ယွၤအူမိလၢလၢၢ်မုၢ်ပူ
- ထူစံၣ်ကျိၣ်ပှၤမ့ၢ်န့ၢ်ဟူ
- ယွၤအူမိပှၤပှၢ်န့ၢ်ဟူ
- ကယဲၢ်မ့ၢ်ပှၤတန့ၢ်ဟူ
- အန့ၢ်ပိၤစ့န့ၢ်ပိၤထူ

၁၁

တၢ်ဘျီဒါ

တၢ်လၢအန့ၢ် ဘၣ်တၢ်ဘျီအီၤလၢသ့ၣ်ဒ်အမ့ၢ် ကမၤ မ့တမ့ၢ် နံ ဒီးသ့ၣ်လၢအတၢ်တၢ်တဖၣ်န့ၢ် တၢ်ဘျီထီၣ်အီၤသ့ၣ်ဒ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်လၢပှၤကဘျီထီၣ်ဒ်တၢ်ကၤန့ၢ် အဆိကတၢ် ကဘၣ်ကတီၢ်ဆိန့ၢ် ထးက့ၤ, ထးဘူးသ့ၣ်, ထးကွး, ထးလူဒီးယဲၣ်လၢအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်အိၣ်လၢအိၣ်ပှၤန့ၢ် တၢ်ကျိၣ်န့ၢ်အီၤဝံၤချ့ဒီး ညီၣ်ဒ်ဒိၣ်တက့ၢ်န့ၢ်လီၤ.

တၢ်လၢအန့ၢ် အဆိကတၢ်တၢ်ကဘၣ်ယုထၢန့ၢ်သ့ၣ်ဖးဒိၣ်ထဲသိးဒီးထးဘီၣ်ဒ်တၢ်ကျိၣ်ဒီး တၢ်ကဘၣ်ထၢချ့အီၤတဆိဘၣ်တဆိန့ၢ်လီၤ. အန့ၢ် တၢ်ဘျီအီၤ မ့မ့ၢ်သ့ၣ်လၢအညၣ်ဂ့ၢ်ဒီးဖုံဒီးအတၢ်ဖးစ့ၤန့ၢ် အဝဲသိၣ်မုၢ်ဒီးသိၣ်ကဖိဂ့ၢ်မးန့ၢ်လီၤ. အန့ၢ် တၢ်မ့ၢ်စၢ်အခိၣ်လၢကျိၣ်ဘ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, မဲၣ်တဲးလဲးဘ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် သ့ၣ်ဒ်ဂ့ၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် တၢ်မ့ၢ်စၢ်အခိၣ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဘ့ၣ်န့ၢ် သိၣ်ဂ့ၢ်ဒိၣ်န့ၢ်ဒ်တၢ်ဘျီအဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

တၢ်ပၣ်ပနီၣ်ဒ်အပတီၢ်

တၢ်လၢအန့ၢ်ပိၣ်မုၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် ပိၣ်ခွါမ့ၢ်ဂ့ၢ် ပျီသ့ၣ်ကိးဂၤဒဲးန့ၢ်လီၤ.

တၢ်သူဆိးကါအပတီၢ်

တၢ်လၢအန့ၢ် လၢတၢ်တ့တၢ်ဖျီအမူးပူမ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ကဲသံၣ်ခိၣ်ဖိဝါ ဖိသူမ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်သံအမူးအရၢမ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ယီၤထံဆၢကီၢ်ဆၢ တၢ်အိၣ်ဆံးမုၢ်လါခူး ကံၢ်စုကွဲကလၤ တၢ်အိၣ်ပိၣ်ခံးဖိခံးဒီး တၢ်အိၣ်ဘုဆဲးချံ, တၢ်ထီၣ်က့ၤဟံၣ်သိခိၣ်, ဒီးနံၣ်ထီၣ်သိအမူးအရၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ် တၢ်သူအီၤသ့ၣ်ဒ်ခဲလၢၢ်န့ၢ်လီၤ.

တၢ်ပျီၤအကၢၤအဂီၢ်

တၢ်လၢအန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဆးန့ၣ်အပျံၤဂ့ၤဒီး တၢ်မ့ၢ်သူအီၤလၢမူးတခါခါအပူၤန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဝံထီၣ်အီၤ ဘျးဆ့အီၤလီၤလီၤဒီး တၢ်လၢပူၤဒီး စုခံခိကဘၣ်ဖိၣ်ယၢ်အခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆးအပျံၤမ့ၢ်ထီၣ်တလၢကၢ်ဆိးဒီး တၢ်ပျီၤအီၤလီၤဘျးကဒိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆးအပျံၤအဖုၣ်အထီၣ်ဘၣ်ဒးကိၣ်န့ၣ် တၢ်ပျီၤအီၤန့ၣ်ယံၣ်ဒီး လဲၤတၢ်ထီၣ်တက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအန့ၣ် ဖဲတၢ်ကပျီၤအီၤတဘျီလၢလၢ အိၣ်ဆၢထၢၣ်ဘျၢတလၢဒ်န့ၣ်တသ့ဘၣ် ကွဲၤသီၣ်ထီၣ် စျီၢ်စ့ၢ် မိၤဖိသီၣ်ထီၣ်ဒီး ဒၢတခီ ပှၤလၢအပျီၤဒၢတဂၤ ကဘၣ်မၤဟူးထီၣ်အသးတဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲလၢပှၤလၢအပျီၤဒၢဒီး ဟူးဂဲၤကဂ့ၤဒိၣ်တက့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ် ပှၤလၢအဒိၣ်တၢ်အခံတခုမ့ၢ်အိၣ်တဂၤန့ၣ်ပျီၤဒၢဒီး မၤဟူးအသး ပှၤအါဂၤကွၢ်လီၤထူးန့ၣ်သူၣ်ထူးန့ၣ်သးဒိၣ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပီၤပီၤပုၤ

ပီၤပီၤပုၤန့ၣ် တၢ်မ့ၢ်လီၤကီၤလၢပီၤပီၤပုၤသီၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ယုထၢန့ၣ်ဝဲကျဲၣ်မုၢ်လၢအဒိၣ်ကတၢ်ဒီး အကပိၣ်ကွၢ်ကတၢ်ဝဲ တၢ်ကဘၣ်တကဲးထီၣ်အီၤအကဘျးတကယတဘျီဒီး ကွဲးဟိအခိၣ်ထိးထဲသိးဒီး မးအိၣ်သုၣ်အဂီၢ်မၢ်ဖိတဖျၢၣ်ဒီး ဒိကွၢ်အီၤဖဲတၢ်သးလီၤအသီၣ်န့ၣ်သ့ဝဲဒၣ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သူဆိးကါပီၤပီၤပုၤ

စိပူၤကွံၣ်ပှၤပိၣ်သုၣ်ခွါဖိတဖၣ် အါတက့ၢ် သဝီတဖျၢၣ်လွံၣ်ဂၤဆူယဲၣ်ဂၤ သိၣ်လိသ့အသးလၢပီၤကူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကသိၣ်လိသ့သးလၢပီၤကူၤအဂီၢ်န့ၣ် တၢ်မ့ၢ်သူယုၣ်ဒီးကျိၣ်တဘျီယီၤ ဖိးမံဝဲဂ့ၤဒိၣ်တက့ၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သဝီတနီၤ ကျိၣ်တအိၣ်ဘၣ်. ဒီးသဝီတနီၤအကျိၣ်အိၣ်ဘၣ်ဆၣ်တၢ်လီၤသိၣ်လိလိၣ်သးတခီ တမ့ၢ်လၢသဝီပူၤတပယျီၤယီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တဘျီဘျီ တၢ်ဟးတၢ်လီၤပီၤကူၤလၢတၢ်ကွၢ်ပနၢ်အဒဲမ့ၢ်ဂ့ၤ, ခုးဒဲမ့ၢ်ဂ့ၤ, စံၣ်ဒဲမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် တၢ်ကလဲၤဆျၢဒီးကျိၣ်ကိးဘျီဒဲးတန့ၣ်ဝဲဘၣ်အယိ တၢ်ဘျီန့ၣ်ပီၤပီၤပုၤဒီး သိၣ်လိသ့သးလၢပီၤကူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢပီၤပီၤပုၤန့ၣ် တၢ်ဆိးကါအီၤထဲပိၣ်ခွါအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဒိအီၤအတၢ်သီၣ်အယၢၤတခီ တၢ်ဒိအီၤဒ်ကျိၣ်အတၢ်သီၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

ဝီရိယတဖဉ်

၁. ရဲ၊ရဲ၊ရဲကဘေး- မရဲ၊ ဘျဲရဲ၊ ငှေးအိဉ်ငှေးအိတံ
၂. တံခိဉ် - ဟံခိဉ်ဟံနံ
၃. ခူးလှံ - လီခိဖိ
၄. ကိရဲကျိဉ် - ပလီဟိဉ်ခိဉ်လာတံမရဲကျိဉ်
၅. အကံဉ်အသွဲ - တံဒုကံဉ်ဒုဂု၊ တံကယာကယဲတခါ
၆. သံးမံ - သံးလာအဘဉ်တံဖိမံအီ
၇. သံးမိ - သံးလာတံထာနံအီထဲထံသံသိတဖဉ်
၈. ထိလီ - လူလီ
၉. ကျိဉ်ကူ - နိဉ်တီလံလာတံဒိကျိဉ်တကလုဉ်
၁၀. ဆးန့ဉ် - ဆူန့ဉ်, စဲးဆးတံ
၁၁. နိဉ်ဒး - နိဉ်ဖျ, နိဉ်တီ
၁၂. ခးတပိ - ဖဲဒုအကမ့ဉ်တံ
၁၃. ပျုအနီယံးဘိ - ဝဉ်ကျိလာတံယံးပျုသံ
၁၄. ကျိဉ်ကျဲ - ဃါယုဉ်, ဟံဖိဉ်ယုဉ်
၁၅. ယာထီဉ်ဘဉ် - ပျုဘဉ်အမံ, ကိးဘဉ်အမံ
၁၆. ဆိဉ်ဆါ - ဟ့ဉ်ဆါက့အလုအပျု
၁၇. သိဉ်ယုသီယု - တံသိဉ်လာအထူးန့ပျုအသးသ့ဝဲဒုဉ်တဖဉ်
၁၈. ဖိး - ဘဉ်လိဉ်ဖိးမံ, ဘျဲတလံး
၁၉. တီဉ်ဆါ - ဘဉ်သျုဉ်ဘဉ်သးလာတံဆါတံပျုအဖိခိဉ်
၂၀. ဟ့ဉ်ကနာ - ဟ့ဉ်ခိဉ်ဖး
၂၁. လီလံ - လာတံဖိလံတစဲး
၂၂. ကွဲန့ဉ် - ကွဲဖိအတံပိတံလီလာအပံးဒီးပျဲဝဲဒုဉ်
၂၃. တုဉ်လီ - မတခူထီဉ်, မတီဉ်ထီဉ်
၂၄. ဒုကံဉ် - ကယာကယဲမဂ့ထီဉ်အီ
၂၅. မုဉ်စာဝဲစာ - ခးဒီးဟံဉ်တံဒုဉ်စာ
၂၆. တံဉ်တံဆါ - တံနီဖးတံမကျဲ
၂၇. သိဉ်ဆးဒီးဖျိး - သိဉ်ဖျဉ်, သိဉ်လဲတံယံ
၂၈. အူဩ - ငှေးနံဟူတံ
၂၉. တနံအအါ - တနံမိပျံ

- ၃၀. တနင်္ဂနွေ - တနင်္ဂနွေအိမ်
- ၃၁. ကိမ်းသီ - သီလင်
- ၃၂. အမေဆေး - ကျေးကျေးမေးမေး, ကိမ်း, မေး
- ၃၃. တင်္ဂလီ - ကျီလီ
- ၃၄. လူစုန် - လူပိုင်ထွဲ, လူထွဲ
- ၃၅. အပျို - အချာယံလာတင်အိတ်ကတယ
- ၃၆. မှတ်တိုင် - မှတ်ဆေးဘင်အိတ်ပိကအခိုင်
- ၃၇. ပိကအခိုင် - တင်ဟင်ဘူးဟင်လဲသရင်သိုင်ပိကတကလ
- ၃၈. သုန်လီနင်လီ - စံင်ယဲလီပင်တိုင်
- ၃၉. ကျိုင် - တင်ဆုဝါဘုပီးလီတခါ
- ၄၀. အေး - ဟင်ပူတဖျိုင်
- ၄၁. ထိးကပိ - ထိးအကရင်, အကရီ
- ၄၂. စံင်တဖို - စံင်လင်သုန်လင်သး
- ၄၃. ထံကျိုင် - ထိုင်ထံး, ဒူးဘင်လိင်, ဒူးတိလိင်
- ၄၄. ဘူး - ထာနင်စုဆုလင်ပူ မှတ်တင်ပူတခါခါ
- ၄၅. လင်ကိင် - လာတင်သအတင်လီအပူပင်ဖျိုင်ထိုင်ထိုင်သင်တဖျိုင်ခိ
- ၄၆. ခေးတပိ - ကယံမှ်ပူသုန်အိုင်သးအိုင်
- ၄၇. ဝင်တပင် - ဝင်လင်အဘိုင်ထိုင်သီအမဲင်ညါတဖျိုင်
- ၄၈. အယီ - အပတိင်
- ၄၉. လီကဆိုင် - လီမူလီမင်
- ၅၀. ထာချာ - ကျိုင်ဘင်လိင်အိတ်
- ၅၁. တဲးဖေး - သုန်ဖေး, သုန်ဖေးစု, အဲးထိုင်ပြီကဒံ, တူင်ဖို
- ၅၂. စာ - စာယင်, ဘိုင်ယင်တင်အခိုင်တခါခါ
- ၅၃. ဘူးဆု - ဝံထိုင်အိတ်လင်ဖဲဘင်တယဒု
- ၅၄. ဘင်ဒေးကိင် - ဖဲအဘင်, ဖဲပိုင်မုန်မမုန်
- ၅၅. ခံတခူး - ပူဒိုင်တင်အခံဖေးဒိုင်
- ၅၆. ကပိင်ကွိုင် - ဝင်ကျီလင်အကပိင်ဖေးထီ
- ၅၇. တကေး - ဆုနင်တင်လီတင်ကျဲလင်ဝင်အလီ
- ၅၈. ကွဲးဟိ - မဟိ, မဖို, မတူင်ဖို
- ၅၉. အခိုင်ထိး - အစီးနီကတင်
- ၆၀. ဟေးတင်လီ - ဟေးကျီလီ, ဟေးဆီလီ

